

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb
a Llywodraeth Leol

Adroddiad gan y Grŵp Gorchwyl
a Gorffen ar Gyfranogiad yn y
Celfyddydau yng Nghymru

Ionawr 2013

Cynulliad
Cenedlaethol
Cymru

National
Assembly for
Wales

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Gallwch weld copi electronig o'r adroddiad hwn ar wefan y Cynulliad Cenedlaethol:
www.cynulliadcymru.org

Gellir cael rhagor o gopiau o'r ddogfen hon mewn ffurfiau hygyrch, yn cynnwys Braille, print bras, fersiwn sain a chopïau caled gan:

Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Bae Caerdydd
CF99 1NA

Ffôn: 029 2089 8639

Ffacs: 029 2089 8021

E-bost: Pwyllgor.CLLL@cymru.gov.uk

© Hawlfraint Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2013

Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difriol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb
a Llywodraeth Leol

Adroddiad gan y Grŵp Gorchwyl
a Gorffen ar Gyfranogiad yn y
Celfyddydau yng Nghymru

Ionawr 2013

Cynulliad
Cenedlaethol
Cymru

National
Assembly for
Wales

Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol

Sefydlwyd y Pwyllgor ar 22 Mehefin 2011 gyda chylch gwaith i archwilio deddfwriaeth a dwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif drwy graffu ar faterion gwariant, gweinyddu a pholisi sy'n cynnwys: diwylliant, ieithoedd, cymunedau a threftadaeth Cymru, gan gynnwys chwaraeon a'r celfyddydau; llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys materion tai; a chyfleoedd cyfartal i bawb.

Grŵp Gorchwyl a Gorffen

Sefydlodd y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol grŵp gorchwyl a gorffen oedd yn cynnwys tri Aelod i ystyried ac adrodd ar Gyfranogiad yn y Celfyddydau. Aelodau'r grŵp oedd Ann Jones (Cadeirydd), Rhodri Glyn Thomas a Joyce Watson.

Aelodau cyfredol y Pwyllgor

Ann Jones (Cadeirydd)

Llafur Cymru
Dyffryn Clwyd

Joyce Watson

Llafur Cymru
Canolbarth a Gorllewin Cymru

Rhodri Glyn Thomas

Plaid Cymru
Dwyrain Caerfyrddin a Dinefwr

Cynnwys

Argymhellion	5
1. Cyflwyniad	6
2. Rhwystrau rhag cyfranogi	9
3. Cyfeiriad Strategol	16
Llythyr cylch gwaith blynyddol ac atebolrwydd	17
Rôl Cyngor Celfyddydau Cymru	18
Y Sector Gwirfoddol.....	20
Rhwydweithiau	20
Dyletswyddau cydraddoldeb	22
Ein barn ni	23
4. Cyllid	27
Targedu	28
Cyllid tymor byr a thymor hir.....	29
Cystadleuaeth	30
Cyngor a chanllawiau	31
Buddsoddi preifat.....	32
Ein barn ni	34
Tystion	36
Rhestr o dystiolaeth ysgrifenedig	37

Argymhellion

Argymhelliad 1. Dylai Llywodraeth Cymru roi ar waith gynllun gweithredu ar gyfranogi, ochr yn ochr â'i gynllun gweithredu hygyrchedd, gyda'r diben o gynyddu lefelau cyfranogi ledled Cymru. (Tudalen 26)

Argymhelliad 2. Dylai'r cynllun gweithredu gynnwys mesurau i fonitro lefelau cyfranogi ar draws y celfyddydau, ynghyd â chymau gweithredu i ganfod anghydraddoldeb yn y ddarpariaeth (e.e. oherwydd rhesymau daearyddol, economaidd neu gymdeithasol). (Tudalen 26)

Argymhelliad 3. Yn ychwanegol at hygyrchedd a chydaddoldeb, dylai llythyr cylch gwaith blynyddol Llywodraeth Cymru gynnwys pwyslais ar gynyddu lefelau cyfranogi. (Tudalen 26)

Argymhelliad 4. Dylai'r cynllun gweithredu gynnwys mesurau i sicrhau cydweithio ar draws adrannau'r Llywodraeth a chydweithio ymhlith partneriaid, gan gynnwys llywodraeth leol a'r sector gwirfoddol. (Tudalen 26)

Argymhelliad 5. Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru barhau i adolygu ei bolisiau ariannu, er mwyn sicrhau ei fod yn darparu rhagoriaeth, tra'n cynyddu lefelau cyfranogi. (Tudalen 35)

Argymhelliad 6. Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru sicrhau y gall sefydliadau gael mynediad at wybodaeth am ffynonellau ariannu eraill. Dylai hyn fod ar ffurf hyfforddiant, os oes angen. (Tudalen 35)

Argymhelliad 7. Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru sicrhau ei fod yn defnyddio'i berthynas â rhwydweithiau i sicrhau bod gwybodaeth yn cyrraedd sefydliadau perthnasol. (Tudalen 35)

Argymhelliad 8. Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru roi strategaeth ar waith i gynyddu lefelau ariannu gan fusnesau. (Tudalen 35)

1. Cyflwyniad

1. Mae sector y celfyddydau yng Nghymru yn eang ac yn amrywiol. Caiff rhai gweithgareddau celfyddydol eu darparu gan rwydweithiau proffesiynol, mawr, a chaiff eraill eu rhedeg gan wirfoddolwyr. Ymhlith y ffynonellau ariannu mae Cyngor Celfyddydau Cymru (sydd hefyd yn dosbarthu arian y Loteri), awdurdodau lleol a ffynonellau eraill fel ymddiriedolaethau elusenol a busnesau preifat.

2. Caiff cyfle cyfartal i gymryd rhan mewn gweithgareddau celfyddydol ei amlygu gan erthygl 27(1) o'r Datganiad Cyffredinol o Hawliau Dynol (UDHR), sy'n nodi:

"Y mae gan bawb yr hawl i gymryd rhan ym mywyd diwylliannol eu cymdeithas, i fwynhau'r celfyddydau ac i gyfranogi o gynnydd gwyddonol a'i fuddiannau."

3. Mae erthygl 30 Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl sydd ag Anableddau hefyd yn nodi:

"Mae gan bobl anabl yr hawl i ddatblygu a defnyddio eu potensial creadigol, artistig a deallusol - er eu lles eu hunain ac oherwydd ei fod yn cyfoethogi cymdeithas."

4. Yng Nghymru, caiff y gwerthoedd hyn eu tanategu gan strategaethau fel [Strategaeth Gyfranogi \(2009-13\)](#) Cyngor Celfyddydau Cymru, *Rhaglen Lywodraethu* Llywodraeth Cymru a chynlluniau cydraddoldeb strategol awdurdodau cyhoeddus.

Ymchwiliad i hygyrchedd

5. Yn ystod y trydydd Cynulliad, cynhaliodd y cyn Bwyllgor Cymunedau a Diwylliant ymchwiliad hir i hygyrchedd gweithgareddau celfyddydol a diwylliannol yng Nghymru, a chyflwynodd adroddiad ym mis Chwefror 2011.¹

6. Ym mis Ionawr 2012, darparodd y Gweinidog y wybodaeth ddiweddaraf am y cynnydd o ran argymhellion yr adroddiad i'r Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol.²

¹ Pwyllgor Cymunedau a Diwylliant Cynulliad Cenedlaethol Cymru, [Hygyrchedd gweithgareddau celfyddydol a diwylliannol yng Nghymru](#), Chwefror 2011

² [Y wybodaeth ddiweddaraf gan Lywodraeth Cymru am Adroddiad y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol ar Hygyrchedd Gweithgareddau Celfyddydol a Diwylliannol yng Nghymru](#), 18 Ionawr 2012

Deisebau

7. Cafodd Pwyllgor Deisebau'r Cynulliad nifer o ddeisebau yn dilyn Adolygiad Buddsoddi Cyngor Celfyddydau Cymru yn mynegi pryder am effaith y penderfyniadau a wnaed yn dilyn yr adolygiad hwnnw.³

Cylch gorchwyl

8. Cytunodd y Pwyllgor ar y cylch gorchwyl canlynol ar gyfer y Grŵp Gorchwyl a Gorffen:

Bydd y Pwyllgor yn:

- asesu effaith toriadau mewn cyllidebau ar gyfranogiad yn y celfyddydau yng Nghymru, yn arbennig, a yw hyn wedi effeithio mwy ar rai grwpiau o bobl nag eraill;
- canfod bylchau yn y ddarpariaeth ar gyfer cyfranogiad yn y celfyddydau, o ran demograffeg a daearyddiaeth;
- ystyried rôl y sector celfyddydau gwirfoddol o ran cyfranogiad yn y celfyddydau ac edrych ar ffynonellau ariannu eraill;
- gwerthuso'r fframwaith polisi rhwng Llywodraeth Cymru a'r cyrff sy'n dosbarthu arian i'r celfyddydau; ac
- ystyried a oes gan fudiadau celfyddydol yng Nghymru'r modd o ddarparu amcanion cydraddoldeb eu harianwyr.

Dull

9. Gan mai ar gyfranogiad yn y celfyddydau yr oedd yr ymchwiliad hwn yn canolbwyntio, teimlai'r Pwyllgor ei bod yn bwysig casglu barn unigolion yn ogystal â sefydliadau. Roedd yr alwad am dystiolaeth yn adlewyrchu hyn, ac roedd cwestiynau ymgynghori ar gael mewn amrywiol ffurfiau.

10. Trefnodd Tîm Allgymorth y Cynulliad nifer o weithdai ledled Cymru a groesawyd gan sefydliadau celfyddydol lleol. Defnyddiwyd y rhain i gasglu barn unigolion na fyddent efallai wedi ymateb i'r ymchwiliad fel arall. Mae adroddiad ar y gweithgareddau casglu tystiolaeth hyn ar gael ar wefan y Pwyllgor.⁴

³ P-03-317 - Cyllid ar gyfer y celfyddydau Hijinx; [P-03-308 - Achub Theatr Gwent](#) ; [P-03-311 Theatr Spectacle](#); [P-03-314 - Achub Theatr Powys a Theatr Ieuenctid Canolbarth Powys](#)

⁴ [Adroddiad y Grwp Ffocws](#)

11. Cynhaliwyd dwy sesiwn tystiolaeth lafar ar 15 a 29 Mawrth, pan roddodd cynrychiolwyr o amrywiol sefydliadau gan gynnwys Cyngor Celfyddydau Cymru, Theatr Hijinx, Celfyddydau Anabledd Cymru a Chelfyddydau Gwirfoddol Cymru, ymhlith eraill, dystiolaeth.

2. Rhwystrau rhag cyfranogi

Cyflwyniad

12. Mae'r bennod hon yn nodi'r adborth a gawsom gan dystion am yr hyn y maent yn ei ystyried yn rhwystrau rhag cyfranogi. Ym mhenodau 3 a 4 byddwn yn nodi rhai o'r ffyrdd y credwn y gellid mynd i'r afael â'r pryderon hyn.

Trafnidiaeth ac ardaloedd gwledig

13. Tynnodd dros dri deg o ymatebwyr sylw at dtrafnidiaeth a natur wledig eu hardaloedd fel rhwystrau mawr rhag cyfranogi yn y celfyddydau. Nododd pobl fod costau cynyddol tanwydd, lleihad mewn gwasanaethau trafndiaeth lleol a chau sefydliadau celfyddydol lleol i gyd yn ffactorau a oedd yn cyfrannu at eu penderfyniad i gyfranogi mewn gweithgareddau. Nododd llawer o ymatebwyr⁵ yn arbennig ddiffyg trafndiaeth gyhoeddus mewn ardaloedd gwledig a gyda'r nos.

14. Tynnodd ymatebwr unigol sylw at achos arbennig lle mae trafndiaeth yn rhwystr rhag cyfranogi yng ngogledd Cymru:

"[...] without Theatr Harlech people in Ardudwy have to drive for over an hour each way to attend similar/ larger scale arts events on the North Wales coast in Caernarfon, Bangor and Llandudno.

"There is no public transport available for such journeys in the evenings. Such distances, especially in the winter months, severely restrict the opportunities and increase the cost of participating in live arts for local people."

15. Nododd Hijinx faterion arbennig yn ymwneud â thrafnidiaeth i bobl sydd ag anabledd dysgu:

"Adults with learning disabilities who live in supported housing and are not able to travel by bus are unable to access either performances or participatory activities. Performances in mainstream venues are often too expensive for them. Vulnerable adults and older people are often anxious about travelling after dark."⁶

⁵ Celfyddydau Gwirfoddol Cymru - Celfyddydau 10

⁶ Theatr Hijinx - Celfyddydau 04

16. Tynnodd Prifysgol Fetropolitan Abertawe a Chyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili sylw hefyd at y mater o gost trafndiaeth. Mewn sesiwn grŵp ffocws, nododd Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru ei fod yn cael ceisiadau i berfformio mewn ysgolion yng ngogledd Cymru, ond nad yw bob amser yn gallu gwneud hynny oherwydd y costau teithio ychwanegol. Mae hyn yn golygu nad yw'r grŵp yn perfformio cymaint yn y Gogledd ag y mae'n ei wneud yn y De. Cafodd hyn ei adleisio gan Wasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Wreccsam, a wnaeth sylw ar y mater o annog gweithwyr proffesiynol ym maes y celfyddydau i deithio i ogledd Cymru.

Bylchau yn y ddarpariaeth

17. Canfuwyd nifer o fylchau yn y ddarpariaeth. Roedd y rhain yn cynnwys bylchau yn y ddarpariaeth ar gyfer:

- pobl anabl (a amlygwyd gan Gelfyddydau Anabledd Cymru, Touch Trust a Prometheus);
- pobl hŷn (a amlygwyd gan Age Cymru, Cymdeithas Gerdd Harlech ac Ardudwy a Tonic);
- pobl ifanc (a amlygwyd gan Oriel Myrddin a Chwmni'r Frân Wen); a
- phobl sy'n byw yng Nghanolbarth a Gorllewin Cymru (a amlygwyd gan Gywaith Cymru, Opera Canolbarth Cymru a Grym y Fflam).

18. Nododd tri ymatebwr fod bylchau yn y ddarpariaeth o gelfyddydau traddodiadol.⁷

19. Mynegodd Celfyddydau Anabledd Cymru bryder am y ffyrdd anuniongyrchol y gallai pobl anabl gael eu heffeithio arnynt gan ostyngiad yn y gyllideb:

“[...] when money is tight, or perceived to be tight, arts organisations and events organisers will make cuts to accessibility. Perhaps they will go for a cheaper venue where the access is not so good for disabled people, or worry less about whether there is enough parking, or access to the stage, or whether they can get sign language interpreters, or whatever the access issue is.”⁸

20. Mae Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru yn cynrychioli artistiaid o gymunedau pobl dduon a lleiafrifoedd ethnig, a

⁷ grŵp ffocws Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru

⁸ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

gwnaeth y sylw fod yn rhaid i'w artistiaid weithio am dâl isel er mwyn perfformio:

“[organisations] have an issue where they say they are expected to perform for minimal sums when comparing to other groups from more mainstream ethnic backgrounds.

“A difficult decision has to be made on a regular basis: do they perform at cheaper rates/free to increase exposure and awareness or do they refuse to perform under the standard rate. Equity has suggested that they should refuse to perform under the set rate.”⁹

21. Fodd bynnag, nododd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru fod Grwpiau Pobl Dduon a Lleiafrifoedd Ethnig a siaradwyr Cymraeg yn aml yn cyfranogi mwy yn y celfyddydau, yn ôl cyfran.¹⁰

22. Tynnodd Cyngor Celfyddydau Cymru sylw at y gwaith y mae wedi'i wneud, a'r hyn y mae'n bwriadu ei wneud, er mwyn anelu darpariaeth gelfyddydol at grwpiau penodol o bobl a mynd i'r afael â bylchau yn y ddarpariaeth. Nododd:

“[...] our targeted development programmes are usually targeted at areas, groups, communities, or communities of artists that cannot access the more general funding, such as schemes funding, or are not part of our revenue portfolio. ...

“Creative Steps looks to target artists who might, for example, come under the protected characteristics in the new Equality Act 2010.

“It is a very different way of working. It is about identifying those people, inviting them to come and have conversations with us, and then looking at the work that they have been doing, what their development needs might be, what kind of projects they might wish to develop, and working much more closely with them to look at what kind of funding might be appropriate.”¹¹

Cymunedau o amddifadedd a chost cyfranogi

23. Tynnodd wyth unigolyn a ymatebodd i'r ymgynghoriad sylw at gost gweithgareddau fel rhwystr mawr arall rhag cyfranogi. Awgrymodd rhai

⁹ Grŵp Ffocws y Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru

¹⁰ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

¹¹ Ibid

ymatebwyr fod pobl sy'n byw mewn cymunedau o amddifadedd yn fwy tebygol o gael eu heffeithio arnynt gan ostyngiad mewn cyllidebau gan eu bod yn fwy tebygol o ddibynnu ar ddarpariaeth â chymhorthdal.

24. Nododd pedwar sefydliad, gan gynnwys Cyster, y byddai'r newidiadau mewn ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf hefyd yn effeithio ar gyfranogiad ymhlith pobl mewn cymunedau o amddifadedd.

25. Nododd Dawns i Bawb:

“There is less funding available within Communities First so groups/ organisations which used to buy our services cannot do so any longer. As a consequence, it has become more difficult to reach people in these areas.”¹²

26. Nododd Cymdeithas Gerdd Harlech ac Ardudwy ei bod wedi gorfod codi'r ffioedd am gyrsiau oherwydd y gostyngiad mewn cyllid, ac roedd Theatr y Byd Bach wedi sylwi bod gostyngiad nodedig yn y rhai a oedd yn mynychu'r theatr o gymunedau difreintiedig.

27. Nododd amryw o unigolion y byddai prisiau gostyngol yn eu hannog i gyfranogi mwy. Nododd un unigolyn:

“[...] most arts activities are run by private companies, who are able to charge what they like, which obviously limits the attendance to people who are able to afford it, rather than be subsidised which would make them accessible to all.”

28. Dywedodd unigolyn arall:

“Although I am a Senior Citizen, I pay full fees for this course [...]It's quite a struggle to find the full fees.”

29. Nododd Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent fod mwy o bobl yn gwneud ceisiadau am gymorth ariannol i fynychu gweithgareddau celfyddydol:

“While we have not seen a significant decrease in numbers of participants, we are experiencing people needing to seek financial assistance to attend. We have considered offering our programmes for free however we feel that this devalues a service that is already

¹² Cymuned Ddawns i Conwy, Gwynedd a Ynys Môn - Celfyddydau 28

being subsidised from the core budget and that people still need to pay to appreciate the high quality of service on offer.”

Addysg

30. Soniodd Theatr Gwent a Theatr Spectacle am y toriadau yng nghynllun theatr mewn addysg Cyngor y Celfyddydau. Nododd Theatr Gwent:

“The cut in funding for Theatre in Education has been catastrophic. In the region of 20,000 young people have been denied access to TIE services in The Greater Gwent area alone. Similarly there is now no provision for TIE in either Rhondda Cynon Taf or Powys.”

31. Ynglŷn â'r mater hwn, gwnaeth Theatr Spectacle y sylw canlynol:

“A generation of young people will be disenfranchised from their entitlement to access the arts in their community.”

32. Nododd Cyster fod toriadau yng nghyllidebau ysgolion hefyd wedi effeithio ar gyfranogiad yn y celfyddydau mewn ffordd anuniongyrchol.

“Cuts to schools budgets have also had a massive effect already in terms of work in education. The cost of transport means we have run all our workshops within schools so that children do not need to pay to travel to rehearsals.”

33. Teimlai Arts 4 Wellbeing¹³ y dylai ysgolion gynnig mwy o gyfleoedd i gyfranogi, a gwnaeth Celfyddydau Cymunedol Rhondda Cynon Taf sylw ei fod yn teimlo nad yw'r system addysg yn gwerthfawrogi'r celfyddydau ddigon.

Cyfleusterau a lleoliadau

34. Tynnodd sefydliadau sylw at y ffaith bod toriadau mewn arian cyfalaf yn fater pwysig. Gwnaeth canolfan Tŷ Cerdd y sylw bod offerynnau newydd yn ddrud ac nad yw'r adeiladau a ddefnyddir ar gyfer ymarferion bellach yn addas at y diben. Roedd rhai awdurdodau lleol wedi cydnabod y materion hyn, er enghraifft nododd Cyngor Sir Gâr mai cynaliadwyedd lleoliadau yw'r flaenoriaeth yno, ond bod hyn yn effeithio ar y grwpiau o bobl sy'n cyfranogi:

“While we are now having to prioritise venue sustainability as being the most effective way of providing access to the arts for most, this is

¹³ Grŵp ffocws Arts 4 Wellbeing

beginning to affect the scope of being able to provide certain targeted interventions.”¹⁴

35. Mewn sesiwn grŵp ffocws, gwnaeth Arts Alive y sylw y dylai ysgolion a cholegau sicrhau bod eu hadeiladau a'u cyfleusterau (fel ystafelloedd tywyll a stiwdios crochenwaith) ar gael yn haws i grwpiau celfyddydol.

36. Gwnaeth Celf ar y Blaen hefyd sylw ar bwysigrwydd ysgolion fel lleoliadau, gan ddweud bod diffyg ysgol yng ngogledd Tor-faen yn ei gwneud yn anodd iawn i ddod o hyd i leoliad. Nododd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru y gallai awdurdodau lleol gefnogi sefydliadau celfyddydol drwy sicrhau bod lleoliadau ar gael a thrwy atal trethi busnes dros dro.¹⁵

Ansawdd a phroffesiynoldeb

37. Roedd gwneud 'rhagoriaeth' yn flaenoriaeth gan Gyngor y Celfyddydau wedi ennyn sylwadau gan ymatebwyr ynglŷn â phroffesiynoldeb ac ansawdd.

38. Nododd Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili ei fod wedi gweld cynnydd yn nifer yr artistiaid proffesiynol sy'n ceisio cymorth a dywedodd ymatebwr unigol fod llai o gomisiynau ar gyfer artistiaid annibynnol. Nododd Cymdeithas Gerdd Harlech ac Ardudwy ei bod wedi gorfod cyflogi llai o gerddorion proffesiynol, a rhai rhatach er mwyn gwneud iawn am gael llai o gyllid.

39. Nododd Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent ei fod wedi'i chael yn gynyddol anodd i ariannu ymarferwyr celfyddydol proffesiynol sy'n fodlon teithio i ardal y Cymoedd. Mae hyn wedi arwain at fwch yn y ddarpariaeth o weithgareddau celfyddydol fforddiadwy ac o ansawdd yn yr ardal. Nododd hefyd:

“Other issues relating to quality are those around local groups and organisations not valuing the professional arts practice of community arts practitioners and opting instead to ‘train’ people in a weekend to be a dance practitioner or using someone who can play the guitar to teach a group to do so - these devalue the work being done by professionals and make it increasingly difficult to make the case for the proper payment of artists in communities as well as potentially jeopardising people’s experience of the arts.”

¹⁴ Cyngor Sir Gâr - Celfyddydau 02

¹⁵ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

Casgliadau

40. Mae'r Pwyllgor yn cydnabod bod sector y celfyddydau wedi bod yn destun pwysau sylweddol yn deillio o'r sefyllfa economaidd ehangach. Rydym hefyd yn cydnabod bod Cyngor Celfyddydau Cymru wedi gorfod gwneud rhai penderfyniadau anodd iawn mewn perthynas ag ariannu. Mewn rhai achosion, mae hyn wedi golygu bod cyllid wedi'i dynnu oddi ar sefydliadau ac mae'n anodd gweld sut y gallant ddal ati.

41. Mae'n amlwg o'r dystiolaeth bod sector y celfyddydau'n gydnerth, yn greadigol ac yn ymateb i newid. Fodd bynnag, nid yw effaith lawn yr argyfwng ariannu cyhoeddus wedi'i gweld eto, ac mae hyn yn rhywbeth y mae angen cadw golwg arno.

42. Ym Mhenodau 3 a 4, byddwn yn nodi'r ffyrdd y teimlwn y gellir mynd i'r afael â'r materion hyn

3. Cyfeiriad Strategol

43. Yn y bennod hon, rydym yn trafod y materion strategol a all fynd i'r afael â'r materion a amlinellwyd yn y bennod flaenorol.

44. Mae Rhaglen Lywodraethu Llywodraeth Cymru'n cynnwys nifer o gamau gweithredu i wella hygyrchedd ac i gynyddu lefelau cyfranogiad yn y celfyddydau. Nod cyffredinol y camau gweithredu hyn yw ehangu mynediad at ddiwylliant, treftadaeth a chwaraeon, ac annog mwy o gyfranogiad, yn enwedig trwy dargedu teuluoedd sydd ar incwm isel a phlant, i ddefnyddio'r gwasanaethau. Y camau gweithredu unigol yw:

- ei gwneud yn ofynnol i Gyngor Celfyddydau Cymru barhau i wella mynediad a lleihau'r rhwystrau rhag cyfranogi a gwerthfawrogi'r celfyddydau;
- ei gwneud yn ofynnol i Gyngor Celfyddydau Cymru wneud y celfyddydau i bobl ifanc yn rhan ganolog o'i gynllun gweithredu yn y dyfodol, a hynny ar ffurf Compact ar y cyd â'r Adran Plant, Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau;
- ei gwneud yn ofynnol i Gyngor Celfyddydau Cymru ymgymryd â rôl strategol ddatblygiadol a chefnogol ar gyfer sefydliadau celfyddydol yng Nghymru.

45. Mae Cyngor Celfyddydau Cymru wedi datblygu [*Strategaeth Ymgysylltu yn y Celfyddydau \(2009-13\)*](#), sy'n canolbwyntio ar dair blaenoriaeth:

- cynyddu'r cyfleoedd i bobl gyfranogi'n llawn yn y celfyddydau;
- codi safon arfer y celfyddydau ymgysylltu;
- helpu'r celfyddydau ymgysylltu yng Nghymru i fod yn fwy cadarn a chynaliadwy.

46. Mae'r strategaeth yn nodi:

"Ym mis Mawrth 2008 fe wnaethom gyhoeddi Y Celfyddydau ac Ymgysylltu â'r Cyhoedd, adroddiad ar ganlyniadau gwaith ymchwil i'r rhwystrau sy'n atal pobl rhag cymryd rhan yn y celfyddydau. Roedd y prif resymau'n ymwneud â diffyg trafnidiaeth gyhoeddus, diogelwch cymunedol, cost a diffyg diddordeb.

"Bellach, mae angen i ni ddod o hyd i ffyrdd o fynd i'r afael â'r rhain, gan weithio drwy'r sefydliadau yr ydym yn eu hariannu ac mewn

partneriaeth â'n hasiantaethau allweddol eraill, fel Awdurdodau Lleol a Chymunedau yn Gyntaf.”

Llythyr cylch gwaith blynyddol ac atebolrwydd

47. Roedd yn ymddangos bod diffyg ymwybyddiaeth cyffredinol o'r berthynas rhwng Llywodraeth Cymru a Chyngor Celfyddydau Cymru ymhlith sefydliadau ac unigolion, hyd yn oed os oedd eu sefydliad yn cael ei ariannu gan Gyngor y Celfyddydau.

48. Gwnaeth Cymdeithas Gerdd Harlech ac Ardudwy sylw ar atebolrwydd y Gweinidog Treftadaeth, gan nodi nad cyfrifoldeb Llywodraeth Cymru yw penderfyniadau ariannu unigol Cyngor Celfyddydau Cymru. Teimlai fod hyn yn “gywilyddus”.

49. Fodd bynnag, cefnogodd Opera Canolbarth Cymru benderfyniad y Gweinidog i beidio â gwneud sylw ar achosion unigol:

“We believe that ACW is doing an excellent job and that the way in which the Welsh Government consistently refused during the Funding Review to get drawn into individual cases was appropriate.”

50. Nododd Theatr Hijinx yn ei thystiolaeth ysgrifenedig a'i thystiolaeth lafar, y dylai'r Cynulliad gael mwy o fewnbwn i lythyr cylch gwaith blynyddol y Gweinidog at Gyngor Celfyddydau Cymru, drwy gynnal dadl flynyddol ar y celfyddydau. Teimlai Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru y dylai un o bwyllgorau'r Cynulliad gael y cyfle i graffu ar benderfyniadau a chynnydd Cyngor Celfyddydau Cymru.

51. Awgrymodd Cymdeithas Celfyddydau Perfformio Cymru y dylid ehangu cylch gwaith Bwrdd Strategaeth y Celfyddydau.¹⁶ Yn ei dystiolaeth lafar, cytunodd Cyngor Celfyddydau Cymru â'r egwyddor hon ac awgrymodd y dylid cynnwys swyddogion o adrannau eraill y Llywodraeth yn aelodau o'r Bwrdd er mwyn annog gweithio ar draws adrannau.

52. Yn ei dystiolaeth lafar, ailfynegodd Cyngor Celfyddydau Cymru y byddai'n croesawu ehangu aelodaeth Bwrdd Strategaeth y Celfyddydau,¹⁷ a nododd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru fod y Bwrdd wedi bod yn ystyried ehangu ei aelodaeth yn ddiweddar. Gwnaeth sylw hefyd bod yn

¹⁶ Cymdeithas Cymru ar gyfer Celfyddydau Perfformio - Celfyddydau 24

¹⁷ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

rhaid cael cydbwysedd rhwng bod yn gwbl gynrychioliadol heb fod yn afrosgo.

53. Dywedodd Cyngor Celfyddydau Cymru y byddai'n croesawu ymagwedd fwy cydlynol gan Lywodraeth Cymru a fyddai'n cydnabod:

"[...] the work that the arts can contribute to a whole host of other areas, from education, to health, to economic development. The arts strategy board is intended to provide a vehicle for the arts council to liaise with Government as a whole, but, if you are asking me for my honest opinion on how effective that is, I would say that it is mixed and that we do not have quite as regular a relationship with other departments as we do with heritage."¹⁸

54. Nododd nifer o ymatebwyr eraill bwysigrwydd gwella gweithio ar draws adrannau, yn benodol rhwng llywodraeth leol, iechyd, addysg a'r celfyddydau. Crynhodd yr Ymddiriedolaeth Theatrau'r teimlad hwn:

"The Theatres Trust would like to see more collaboration between government departments which recognise the value of the arts across many other areas of policy – in education, tourism and inward investment and culture."

55. Gwnaeth Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru sylw ynghylch cyfrifoldeb pwy yw ymgynghori â sefydliadau celfyddydol yn ystod y broses o greu llythyr cylch gwaith Cyngor Celfyddydau Cymru:

"Consulting with those groups is very much the role of the arts council and local authorities. I suppose that the dilemma with consulting all arts groups is that you may get skewed away from real strategic planning."¹⁹

Rôl Cyngor Celfyddydau Cymru

56. Roedd mwyafrif yr ymatebwyr yn hapus â'r egwyddor hyd braich sydd rhwng Cyngor Celfyddydau Cymru a Llywodraeth Cymru. Nododd Celfyddydau Gwirfoddol Cymru:

"We believe strongly in the arm's-length principle. We think that it is important and right that the arts council is given the freedom to

¹⁸ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

¹⁹ Ibid

make the decisions, particularly the artistic decisions, about what is funded and what is not. ...

“I do not think that there is a huge amount wrong with that relationship at the moment. There is a danger of it becoming a red herring if what we are talking about is arts participation, because the majority of arts participation is not funded by the arts council.”²⁰

57. Canfu'r rhan fwyaf o sefydliadau fod proses adolygiad buddsoddi Cyngor Celfyddydau Cymru yn glir ac yn deg, a chanmolodd llawer o sefydliadau Gyngor y Celfyddydau am ei gyngor a'i dryloywder. Gwnaeth Opera Cenedlaethol Cymru'r sylw canlynol:

“[...] the Arts Council of Wales provides clear advice and guidance and an open process for accessing project funding.”²¹

58. Fodd bynnag, roedd rhywfaint o feirniadaeth o Gyngor Celfyddydau Cymru ynghylch ei ddull o wneud penderfyniadau a'r waith craffu. Nododd Celfyddydau Cymunedol Rhyngddiwyllynnol De Cymru:

“[ACW's] artform-based approach is archaic and not prone to developing participation in particular.”²²

59. Tynnodd Theatr Spectacle sylw at faterion yn ymwneud ag asesiadau ariannu Cyngor Celfyddydau Cymru:

“We strongly believe the current mechanism employed by the Arts Council to assess artistic quality is not transparent and disenfranchised valleys communities.”

60. Nododd Cyngor Sir Gwynedd bryderon ynghylch bylchau rhanbarthol:

“Yn dilyn y newidiadau diweddaraf i strywthurau'r Cyngor Celfyddydau, mae pryder yn cael ei ddatgan nad oes trosolwg rhanbarthol yn bodoli a all adnabod bylchau neu gyfleon i gynyddu cyfranogiad. Mae peryg i fwllch ddatblygu yma a allai effeithio ar gyfranogiad.”²³

²⁰ Tystiolaeth Lafar, 15 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s6979/15%20Mawrth%202012.pdf>

²¹ Opera Cenedlaethol Cymru - Celfyddydau 08

²² Cymuned Celfyddydau Rhyngddiwyllynnol De Cymru - Celfyddydau 21

²³ Cyngor Gwynedd - Celfyddydau 29

Y Sector Gwirfoddol

61. Tynnwyd sylw at bwysigrwydd y sector gwirfoddol yn adroddiad y Pwyllgor Cymunedau a Diwylliant ar hygyrchedd y celfyddydau. Gan fod gostyngiadau yng nghyllideb rhai sefydliadau wedi arwain at ddefnyddio mwy o wirfoddolwyr, teimlai'r Pwyllgor presennol ei bod yn briodol i ymchwilio i rôl y sector hwn a sut y gellir cefnogi ei waith. Nododd ymatebwr di-enw i'r ymgynghoriad yr hyn a ganlyn:

“I would say that the voluntary arts sector provides the majority of participatory opportunities, especially to people in areas of economic and social deprivation. Not only do they give access but they provide many social benefits - social networks, health issues (especially community dance) informal education, integration, therapy and social change.”

62. Nododd Celfyddydau Anabledd Cymru hefyd y rhwydwaith effeithiol y mae sector y celfyddydau gwirfoddol yn ei ddarparu:

“The voluntary arts sector is vital in maintaining links and networks in the arts, working closely with artists / participants who may be outside of the kind of artists funded by ACW.”

63. Gwnaeth Theatr y Torch sylw bod angen ailfywiogi sector y celfyddydau gwirfoddol, a theimlai mai'r awdurdodau lleol ddylai arwain yn hyn o beth.

Rhwydweithiau

64. Tynnodd chwe sefydliad sylw at bwysigrwydd rhwydweithiau o ran cysylltu sefydliadau celfyddydol gwirfoddol gyda'i gilydd. Gwnaeth Celfyddydau Gwirfoddol Cymru, y prif gorff amabarél ar gyfer sefydliadau celfyddydol gwirfoddol yng Nghymru, rai argymhellion allweddol ar gyfer datblygu'r sector, a oedd yn cynnwys gwella cysylltiadau rhwng sefydliadau. Dyma oedd yr argymhellion:

- mapio neu ymchwilio i'r cyfranogiad presennol yn y celfyddydau;
- mwy o gysylltiadau rhwng y celfyddydau amatur, celfyddydau cymunedol proffesiynol a sefydliadau celfyddydol proffesiynol;
- mwy o gymorth i Gelfyddydau Gwirfoddol Cymru a chyrrff amabarél y celfyddydau gwirfoddol cenedlaethol er mwyn gwella cynwysoldeb ac amrywiaeth o fewn grwpiau celfyddydol amatur lleol;

- cydweithio mwy holistaidd rhwng y celfyddydau amatur a'r celfyddydau proffesiynol, awdurdodau lleol a'r sector gwirfoddol a chymunedol ehangach.²⁴

65. Awgrymodd Cyster y byddai gwasanaethau cynghori, lleoliadau fforddiadwy a synnwyr o symudiad ehangach yn gwella cyfranogiad drwy sector y celfyddydau gwirfoddol.

66. Cydnabu Cynghorau Blaenau Gwent a Phowys rôl awdurdodau lleol o ran darparu cyngor, a hynny'n benodol yn ymwuned â'r materion ymarferol o redeg grŵp, fel diogelu plant, marchnata a thrwyddedu. Tynnodd Cyngor Caerffili hefyd sylw at bwysigrwydd cymdeithasau rhwydweithio gwirfoddol fel Cymdeithasau Mudiadau Gwirfoddol Gwent.

67. Nododd Rhaglen Cynhwysiant Ieuenctid Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuenctid Conwy a Sir Ddinbych y byddai'n croesawu mwy o gyfleoedd i rannu arfer da, a defnyddiodd y gynhadledd a drefnwyd gan Gyngor Celfyddydau Cymru yn 2011 fel enghraifft.

Ansawdd a phroffesiynoldeb

68. Nododd Cwmni'r Frân Wen a Theatr Gwent y byddai mwy o gydweithio rhwng sector y celfyddydau gwirfoddol a sector y celfyddydau proffesiynol yn fanteisiol i'r celfyddydau gwirfoddol. Nododd ArtWorks Valleys Kids fod angen y canlynol arnynt:

“[...] high quality professional workers with the skills to deliver community and youth arts at a high level - this is highly skilled work if done properly it can have a huge impact on intervening successfully in supporting young people and members of the community.”

69. Nododd Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent fod gallu sefydliadau celfyddydol gwirfoddol yn gyfyngedig oherwydd y diffyg proffesiynoldeb:

“In general there are a lot of participatory opportunities promoted through the voluntary arts sector however these are not always based on strong foundations e.g. professional practitioners, sound business awareness etc. which makes their capacity limited.”

70. Tynnodd Celf ar y Blaen sylw at bwysigrwydd buddsoddi mewn unigolion, ac annog ansawdd a phroffesiynoldeb, hyd yn oed yn y celfyddydau gwirfoddol:

²⁴ Celfyddydau Gwirfoddol Cymru - Celfyddydau 10

“The voluntary arts sector is particularly active in areas of multiple deprivation like Merthyr Tydfil but though laudable, the quality of work is often poor. It’s difficult to persuade someone to pay a professional practitioner when there’s a willing volunteer who “knows a bit”.

“We only employ highly experienced community arts practitioners, often finding ways of getting them to work alongside volunteer tutors to help raise the quality - and demonstrate the difference that it can make having someone who really knows what they are doing. The availability of revenue funding as well as capital from HOV would help this enormously.”

Dyletswyddau cydraddoldeb

71. Mae awdurdodau cyhoeddus yn ddarostyngedig i ddyletswyddau cydraddoldeb penodol i Gymru, ond nid dyna’r achos gyda mwyafrif y sefydliadau celfyddydol. Fodd bynnag, os ydynt yn cael eu hariannu gan awdurdod lleol, neu gan Gyngor Celfyddydau Cymru, gall sefydliadau celfyddydol deimlo effaith y dyletswyddau’n anuniongyrchol.

72. Yn ei dystiolaeth ysgrifenedig, amlinellodd Cyngor Celfyddydau Cymru yr amcanion y bydd yn gweithio tuag atynt yn ei Gynllun Cydraddoldeb Strategol. Er nad oes gan rai o Sefydliadau Refeniw Cyngor Celfyddydau Cymru efallai’r modd i gyflawni amcanion cydraddoldeb cyffredinol Cyngor y Celfyddydau ar hyn o bryd, pwysleisiodd y Cyngor ei fod yn gweithio i wella hyn:

“We have a development programme with our portfolio of revenue organisations, and part of that looks at how they will help us to address child poverty and the equalities agenda. We will be implementing that over the next 12 months. For many of those organisations, it is about understanding better what they are already delivering.”²⁵

73. Nid oedd y rhan fwyaf o’r ymatebwyr yn hollol ymwybodol o wir hyd a lled y dyletswyddau cydraddoldeb, ond roedd llawer yn ymddangos yn gadarnhaol y byddai’r dyletswyddau o gymorth i sicrhau y byddai darpariaeth gelfyddydol ar gael i bawb, waeth beth fo’u rhyw, oed, anabledd, rhywioldeb, crefydd neu eu hethnigrwydd. Credai Celfyddydau Anabledd Cymru y

²⁵ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

byddent heb amheuaeth yn cynyddu cyfranogiad a nododd Amgueddfa Genedlaethol Cymru fod y dyletswyddau yn:

“[...] an extremely positive step for public bodies to be aligned and developing joint approaches to increase participation.”²⁶

74. Nododd Live Music Now Cymru ei bod yn dda cael bod yn rhan o'r drafodaeth ar [y dyletswyddau cydraddoldeb] yn gynharach yn ystod y flwyddyn. Gwnaeth Amgueddfa Casnewydd sylw y bydd y dyletswyddau cydraddoldeb yn cryfhau polisiau a sefydlwyd ers talwm a pholisiau a oedd eisoes yn bodoli i lawer o awdurdodau lleol. Nododd Cyngor Sir Gwynedd:

“It became clear from [the consultation process] that ethnic minority groups are particularly eager to know more and to participate more with the arts on a local level. We believe that there is strong potential to build on this: by informing groups about events and also supporting them to engage with the arts.”²⁷

75. Credai Canolfan y Celfyddydau Llantarnam Grange nad oedd mesurau o'r fath yn gwneud newidiadau i'r ffordd y caiff gweithgareddau eu darparu, ond eu bod yn cynyddu biwrocratiaeth a dulliau adrodd. Teimlai Theatr y Byd Bach fod y broses o ddiffinio a thargedu 'grwpiau sydd heb gynrychiolaeth ddigonol' yn creu rhaniad ynddo'i hun.²⁸

76. Teimlai rhai sefydliadau mai ychydig o effaith fyddai dyletswyddau cydraddoldeb y sector cyhoeddus yn eu cael ar gyfranogiad yn y celfyddydau oherwydd bod bwch rhwng strategaeth a'r hyn sy'n digwydd ar lawr gwlad. Roedd Celfyddydau Gwirfoddol Cymru yn ffafrio defnyddio'r dyletswyddau fel rhan o ddull mwy holistaidd o gynyddu cyfranogiad yn y celfyddydau. Teimlai nifer o ymatebwyr, gan gynnwys Prifysgol Fetropolitan Abertawe a Bagad Pibau Morgannwg, y byddai'r dyletswyddau cydraddoldeb yn aneffeithiol oni bai bod y cyllid yn cael ei gynyddu i sefydliadau sy'n gweithio gyda grwpiau o bobl sydd heb gynrychiolaeth ddigonol. Mae hyn yn gwrthgyferbynnu â'r farn a drafodwyd yn gynharach ynghylch y cyfyngiadau a roddir ar brosiectau pan gaiff cyllid ei dargedu at grŵp penodol o bobl.

Ein barn ni

77. At ddibenion yr ymchwiliad hwn, gwahaniaethodd y pwyllgor rhwng hygyrchedd a chyfranogiad. Mae cysylltiad cryf rhwng y rhain, gan fod

²⁶ Amgueddfa Cymru - Celfyddydau 13

²⁷ Cyngor Gwynedd - Celfyddydau 29

²⁸ Theatr Small World - Celfyddydau 25

cysylltiad cryf rhwng hygrychedd at y celfyddydau a lefelau cyfranogiad. Mewn llawer o achosion, cael profiad o'r celfyddydau sy'n gallu ysbrydoli unigolion i gymryd rhan a rhoi cynnig arni eu hunain. Fodd bynnag, fe wnaethom ganolbwyntio ar gyfranogiad, gan fod adroddiad Pwyllgor Cymunedau a Diwylliant y Cynulliad blaenorol ar hygrychedd y celfyddydau a diwylliant wedi mynd i'r afael â nifer o faterion yn ymwneud â hygrychedd.²⁹

78. Ym mis Tachwedd 2012, cafodd y Pwyllgor y wybodaeth ddiweddaraf am gynllun gweithredu Llywodraeth Cymru ar argymhellion yr adroddiad hwnnw.³⁰ Rydym yn croesawu'r cynnydd a amlinellwyd yn y wybodaeth ddiweddaraf.

Cynllun gweithredu ar gyfranogi

79. Mae'n amlwg bod Llywodraeth Cymru yn rhoi mesurau ar waith i fynd i'r afael â materion cydraddoldeb a hygrychedd. O'r wybodaeth ddiweddaraf a ddarparwyd i'r Pwyllgor, mae'n amlwg bod cynnydd wedi'i wneud mewn nifer o feysydd allweddol. Teimlwn y gellir adeiladu ar y cynnydd hwn, er mwyn sicrhau bod gan unigolion sy'n profi'r celfyddydau, ac sy'n cael eu hysbrydoli i fod eisiau cymryd rhan, fynediad at y cyfleoedd hynny. Byddai cynllun gweithredu cyfranogi, ochr yn ochr â chynllun gweithredu Llywodraeth Cymru ar hygrychedd a chydraddoldeb, yn ddefnyddiol o ran pennu cyfeiriad strategol a gallai gynyddu lefelau cyfranogiad.

Monitro lefelau cyfranogiad

80. Rydym yn cydnabod nad mater hawdd yw mynd i'r afael â rhwystrau rhag cyfranogi. Dylai'r cynllun gweithredu gynnwys mesurau i fonitro lefelau cyfranogiad ar draws y celfyddydau, er mwyn cael darlun cyflawn o effaith toriadau yn y cyllid ar gyfranogiad. Dylai'r cynllun gweithredu hefyd gynnwys mesurau i ganfod a mynd i'r afael ag anghydraddoldeb yn y ddarpariaeth ledled Cymru (e.e. oherwydd rhesymau daearyddol, economaidd neu gymdeithasol).

Llythyr cylch gwaith blynyddol

81. Rydym yn nodi bod y Llywodraeth wedi cyflawni'i hymrwymiad i bwysleisio pwysigrwydd materion cydraddoldeb a hygrychedd yn ei lythyrau

²⁹ Pwyllgor Cymunedau a Diwylliant Cynulliad Cenedlaethol Cymru, [Hygrychedd gweithgareddau celfyddydol a diwylliannol yng Nghymru](#)

³⁰ [Y wybodaeth ddiweddaraf gan Lywodraeth Cymru am Adroddiad y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol ar Hygrychedd Gweithgareddau Celfyddydol a Diwylliannol yng Nghymru](#), (Tachwedd 2012)

cylch gwaith ar gyfer 2012/13. Teimlwn y dylai'r llythyrau hyn hefyd roi pwyslais ar gynyddu lefelau cyfranogiad.

Gweithio mewn partneriaeth

82. Os yw lefelau cyfranogiad am gynyddu, mae angen cydweithio ar lefel strategol. Rydym yn nodi bod Llywodraeth Cymru yn cynnwys gweithio mewn partneriaeth fel gofyniad penodol yn y llythyr cylch gwaith blynyddol, ac wrth gwrs, rydym yn croesawu hyn.

83. Mae angen cydweithio effeithiol rhwng Cyngor Celfyddydau Cymru, awdurdodau lleol a rhwydweithiau'r sector gwirfoddol. Mae enghreifftiau o arfer da ar y mater hwn e.e. 'ClymuCelf' a gwaith yn ymwneud â chompart Simpson. Mae angen adeiladu ar hyn a'i ddatblygu. Felly mae angen i'r cynllun gweithredu gynnwys partneriaid a rhoi pwyslais cryf ar weithio mewn partneriaeth.

84. Rydym yn croesawu'r ffordd y mae strategaeth Cyngor Celfyddydau Cymru'n cynnwys cymorth i sefydliadau rhwydwaith fel Celfyddydau Anabledd Cymru, Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru a Chelfyddydau Gwirfoddol Cymru. O ran cynyddu lefelau cyfranogi, teimlwn y gall y rhwydweithiau hyn chwarae rhan ganolog. Felly, dylid ymgynghori â'r rhwydweithiau hyn wrth lunio'r cynllun gweithredu ar gyfranogi a dylent chwarae rhan mewn sicrhau ei fod yn cael ei roi ar waith.

Cyfleoedd i sefydliadau gyfrannu at strategaeth gelfyddydol

85. Awgrymodd nifer o dystion y dylai sefydliadau gael mwy o gyfleoedd i gyfrannu at strategaethau celfyddydol. Yn wir, awgrymwyd hefyd y dylai sefydliadau gael y cyfle i gyfrannu at lythyr cylch gwaith blynyddol y Gweinidog. Nid ydym yn credu fod hyn yn briodol, ond rydym yn cydnabod bod angen cyfleu barn sefydliadau ar gyfer datblygu polisiau, yn enwedig mewn materion fel cyfranogiad yn y celfyddydau, lle byddai profiad 'ar lawr gwlad' yn ddefnyddiol.

Cydweithio ymysg Adrannau Llywodraeth Cymru

86. Mae adrannau Llywodraeth Cymru eisoes yn cydweithio ar nifer o faterion yn ymwneud â'r celfyddydau, e.e. iechyd ac addysg. Mae angen i hyn barhau fel y gellir defnyddio adnoddau prin i gael yr effaith fwyaf. Dylai'r cynllun gweithredu ar gyfranogi gynnwys camau gweithredu ar gyfer gwahanol adrannau'r Llywodraeth, gan sicrhau cydweithio effeithiol.

Rôl Llywodraeth Cymru a Chyngor Celfyddydau Cymru

87. Roeddem wedi synnu nad oedd nifer o sefydliadau, yr oedd rhai ohonynt wedi cael cymorth gan Gyngor Celfyddydau Cymru, yn deall sut yr oedd Llywodraeth Cymru a Chyngor y Celfyddydau yn gweithio gyda'i gilydd. Teimlwn y gellid gwneud rhywfaint o waith i roi gwybod i sefydliadau celfyddydol yng Nghymru sut mae'r 'system' yn gweithio fel y gallant werthfawrogi'n well y gwahanol haenau o waith sy'n cael eu gwneud.

Dylai Llywodraeth Cymru roi ar waith gynllun gweithredu ar gyfranogi, ochr yn ochr â'i gynllun gweithredu hygyrchedd, gyda'r diben o gynyddu lefelau cyfranogi ledled Cymru.

Dylai'r cynllun gweithredu gynnwys mesurau i fonitro lefelau cyfranogi ar draws y celfyddydau, a chymau gweithredu i ganfod anghydraddoldeb yn y ddarpariaeth (e.e. oherwydd rhesymau daearyddol, economaidd neu gymdeithasol).

Yn ychwanegol at hygyrchedd a chydraddoldeb, dylai llythyr cylch gwaith blynyddol Llywodraeth Cymru gynnwys pwyslais ar gynyddu lefelau cyfranogi.

Dylai'r cynllun gweithredu gynnwys mesurau i sicrhau cydweithio ar draws adrannau'r Llywodraeth a chydweithio ymhlith partneriaid, gan gynnwys llywodraeth leol a'r sector gwirfoddol.

4. Cyllid

88. Yn y bennod hon, byddwn yn edrych ar y prif bryder a godwyd gan dystion, sef cyllid. Mewn tystiolaeth ysgrifenedig a thystiolaeth lafar, codwyd nifer o faterion, yn enwedig yn ymwneud â'r canlynol:

- dulliau ariannu, gan gynnwys targedu ac ariannu tymor byr a hirdymor.
- anawsterau'n ymwneud â chael mynediad at gyllid, gan gynnwys cyngor a chanllawiau; a
- mynediad at ffynonellau ariannu eraill, gan gynnwys buddsoddi preifat.

89. Pwysleisiodd Cyngor Celfyddydau Cymru,³¹ Celfyddydau Gwirfoddol Cymru,³² a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru³³ fod sector y celfyddydau yng Nghymru yn gadarn, yn greadigol ac yn ymateb i newid. Nodwyd y bydd celf yn parhau i gael ei greu gyda neu heb gymhorthdal cyhoeddus, ond bydd gostyngiad mewn cyllid, yn cael effaith anochel ar faint o gyfleoedd fydd gan bobl i gymryd rhan, yn enwedig ar gyfer grwpiau penodol o bobl.

90. Tynnodd ymgylgoreion sylw at y ffaith nad yw gostyngiadau yn y gyllideb wedi dod gan Gyngor Celfyddydau Cymru yn unig, ond gan awdurdodau lleol, y sector preifat, ymddiriedolaethau elusennol a sefydliadau ac adrannau eraill y Llywodraeth fel addysg ac iechyd. Teimlai rhai bod gostyngiadau yn y gyllideb wedi gorfodi rhai sefydliadau i weithio'n fwy effeithiol a chreadigol, ac y gallai hyn wella'u gwaith yn y tymor hir.

91. Gwnaeth sefydliadau'r sylw bod y galw am y celfyddydau yn cynyddu'n barhaus, ac nad yw'r galw hwnnw'n cael ei ddiwallu. Pwysleisiodd Cyngor Celfyddydau Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, er nad yw lefelau cyfranogiad wedi disgyn yn sylweddol dros y blynyddoedd diwethaf, fod posibilrwydd y byddai gostyngiadau yn y gyllideb yn effeithio ar lefelau yn y tymor hir, yn enwedig ymhlith grwpiau penodol o bobl.

92. Y farn gyffredinol gan ymatebwyr oedd nad oes digon o ffynnonellau ariannu eraill i sefydliadau nad ydynt yn cael eu hariannu gan Gyngor

³¹ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

³² Tystiolaeth Lafar, 15 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s6979/15%20Mawrth%202012.pdf>

³³ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

Celfyddydau Cymru, a bod angen cymorth a chynghor ar sefydliadau er mwyn canfod cyllid, gwneud cais amdano a'i reoli.

93. Crynhodd Canolfan y Celfyddydau Llantarnam Grange y sefyllfa o ran cyllid i sefydliadau celfyddydol:

“The funding map has changed. The way the Arts Council of Wales delivers its funds has changed, the number of organisations receiving revenue funding has decreased. Local authority funding levels are static, this position is in reality an inflationary cut in resources. Charitable trusts and foundations are receiving significantly higher numbers of applications. Capital schemes are on hold until after the 2012 Olympics.”

Targeddu

94. Cafodd y symudiad at gyllid sy'n rhoi sylw i'r canlyniadau ac sy'n targedu grwpiau penodol o bobl ymatebion cadarnhaol a negyddol. Cododd un deg pedwar o ymatebwyr y mater hwn.

95. Teimlai Celf ar y Blaen fod sefydliadau'n gorfod gwrthod unigolion nad ydynt yn 'gweddu' i grŵp targed, a bod hynny wedi arwain at ostyngiad mewn lefelau cyfranogiad yn gyffredinol. Dywedodd Sefydliad Josef Herman:

“There are also many examples of arts being funded just because they are focussed on minority communities, rather than being quality activities. Funders should of course support under-represented groups, but not just because they are under-represented.”

96. Nododd Arts 4 Wellbeing ac Engage Cymru fod pwyslais ar ariannu grwpiau o bobl ifanc nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant. Gwnaethant y sylw fod hyn wedi golygu bod llai o gyllid ar gael ar gyfer grwpiau eraill o bobl.

97. Tynnodd Arts Active sylw hefyd at y ffaith y gallai targedu arian er mwyn mynd i'r afael â bylchau daearyddol neu ddemograffig arwain at lastwreiddio'r ddarpariaeth.

“[...] That is not to say that inspiring and fantastic work is not happening in all sorts of places it is just a worry that work can be diluted and the experiences become standardised and deliverable rather than transformational and inspirational.”

98. Fodd bynnag, teimlai rhai sefydliadau fod targedu arian yn gymorth i leddfu effaith anghyfartal gostyngiadau cyffredinol yn y gyllideb, er enghraifft, i bobl sy'n byw mewn cymunedau difreintiedig. Nododd Bagad Pibau Morgannwg effaith gadarnhaol y cynnydd mewn cyllid ar gyfer ardaloedd difreintiedig Merthyr Tudful:

“Mae wedi bod cynnydd yn y swm o arian sydd ar gael ar gyfer gweithgareddau celfyddydol yn ein ardal, Merthyr Tudful, sydd yn ddatblygiad positif iawn [...] Mae pobl mewn ardaloedd difreintiedig yn elwa yn fwy o gynnydd yn y arian celfyddydol. Ym Merthyr Tudful mae na gyfleoedd newydd i bobl ifanc i wneud drama, dawns, cerddoriaeth, celf gweledol ayyb.”

99. Nododd Celfyddydau Anabledd Cymru hefyd ei fod wedi cael mwy o gyllid i weithio gydag artistiaid anabl ledled Cymru gyfan:

“Our organisation Disability Arts Cymru has received enhanced funding from ACW, which enables us to provide a better, more effective service with a more equal spread across Wales.”

Cyllid tymor byr a thymor hir

100. Dywedodd pum ymatebwr fod grantiau refeniw bach yn fwy defnyddiol na chyllid craidd hirdymor, ond dywedodd saith ymatebwr mai sefydlogrwydd cyllid oedd yr allwedd i gynaliadwyedd hirdymor.

101. Teimlai Canolfan y Celfyddydau Llantarnam Grange mai cynaliadwyedd hirdymor a chyllid craidd oedd y materion pwysicaf i sefydliadau celfyddydol. Pwysleisiodd cynrychiolwyr o'r Ganolfan mai sefydlogrwydd yw'r allwedd i ddatblygiad strategol ac ategodd Re-Live y teimlad hwn. Cafodd yr angen am sefydlogrwydd hefyd ei godi gan Cyster, Theatr Fforwm Cymru a Hijinx.

102. Nododd ArtWorks Cymru:

“Our research has told us that one of the things artists feel is key to good quality participatory arts is time around planning and delivery, and with reduced funding this is one of the things that may be affected.

“The current funding situation means that artists are not able to create long term, or multi art form projects and shorter term projects are expected to deliver longer term outcomes.”³⁴

103. Gwnaeth llawer o sefydliadau sylw ar y diffyg ymwybyddiaeth o gronfeydd cyllido llai, fel Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent, a awgrymodd rai arferion da:

“Little is known about other possible sources of funding for the arts, particularly not for smaller pockets of funding and money to pay artists (often seen as a revenue rather than a project cost). ...

“Sports Wales’s model of Community Chest seems a really positive one and it may be worth considering looking at the viability of a similar model suited to community arts to assist with these issues among local groups, organisations and societies.”

104. Tynnodd Cymdeithas Tai Cymuned Caerdydd sylw at bwysigrwydd cyflymder a hyblygrwydd o ran cyllid ar gyfer y sector celfyddydau gwirfoddol:

“[The voluntary arts sector] has the power to adapt very quickly to community need and changing issues. It needs access to fast and flexible funds, it doesn’t have to be huge amounts of moneys. They just need to be able to spend it on what ever makes the project work.”

105. Nododd Arts Active werth digwyddiadau ‘etifeddol’ sy’n rhoi hwb i weithgarwch mewn ardal, ac awgrymodd Celf ar y Blaen nad oedd arian cyfalaf yn cael ei ddefnyddio’n effeithiol.

Cystadleuaeth

106. Nododd wyth sefydliad fod y gystadleuaeth am gyllid celf wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf. Gwnaeth Arts Active y sylw canlynol:

“There are many trusts and foundations but it is a very competitive landscape and hard to get long term sustainable funding.”

107. Awgrymodd Cymdeithas Celfyddydau Perfformio Cymru rai rhesymau am y cynnydd mewn cystadleuaeth a’r rhwystrau y mae sefydliadau’n dod ar eu traws wrth wneud cais am arian:

³⁴ ArtWork Cymru - Celfyddydau 12

“There are more and more charitable organisations chasing fewer and fewer pots of money, and the amount available from some UK based foundations is not that large in any case. The reserves and investments of all such Trusts have of course taken a hit over the last three years and with interest rates flat-lined, will remain in that state for the foreseeable future.

“For small organisations the time and expense in making applications to a variety of trusts is disproportionate to the amount that might be given out. It is also virtually impossible to find corporate sponsorship in the present financial climate.”

108. Nododd Celfyddydau Anabledd Cymru a Sefydliad Josef Herman ei bod yn arbennig o annodd i artistiaid annibynnol gael mynediad at ymddiriedolaethau elusennol.

Cyngor a chanllawiau

109. Yn eu tystiolaeth lafar, tynodd cynrychiolwyr Hijinx sylw at y diffyg capasiti a gwybodaeth o fewn sefydliadau celfyddydol bach o ran dod o hyd i ffynonellau ariannu eraill a gwneud cais am arian. Pwysleisiodd llawer o sefydliadau eraill, fel Celfyddydau Cymunedol Rhondda Cynon Taf a Thŷ Cerdd, yr angen am ragor o ganllawiau a hyfforddiant ar gyfer sefydliadau celfyddydol bach i ddod o hyd i arian a gwneud cais amdano.

110. Nododd Canolfan Celfyddydau Pontardawe fod diffyg hyder ymhlith grwpiau cymunedol i gael mynediad at gronfeydd, a dywedodd eu bod yn ceisio mynd i'r afael â hyn. Ategodd Cyngor Sir Powys hyn, gan ddweud bod breuder a maint bach grwpiau yn cyfyngu ar eu gallu i gael mynediad at arian, gan fygwth eu cynaliadwyedd.

111. Nododd Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru, Dawns TAN a Theatr Felinfach bwysigrwydd Cyngor Celfyddydau Cymru a'r sefydliadau ambarél o ran darparu cyngor ynghylch cyllid. Dywedodd cynrychiolwyr y Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru:

“There is a lack of guidance available for individuals and group for alternative funding sources if they are turned away from the Arts Council.

“BVNW has a role to play in assisting these groups with funding allocation.”³⁵

112. Nododd cynrychiolwyr Theatr Felinfach fod Celfyddydau Gwirfoddol Cymru a Chyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru hefyd yn chwarae rhan bwysig:

“Roedd rôl Celfyddydau Gwirfoddol Cymru yn werthfawr wrth ymddwyn fel "arwydd-bost" i fudiadau neu sefydliadau oedd am ddatblygu syniad. Mae'r CCGG/WCVA yn chwarae rhan bwysig o ran y sector gwirfoddol yn ogystal ac yn cynnal digwyddiadau rhwydweithio a rhannu gwybodaeth sy'n ddefnyddiol i'r sector celfyddydau cyfranogol.”³⁶

113. Tynnodd Dawns TAN sylw at rai arferion da o Loegr:

“We note that Arts and Heritage in England have set up a Catalyst Arts and Catalyst Heritage fundraising capacity building grants programme and wonder if it would be possible to set up a similar programme in Wales? A grant from such a programme would solve our problem of insufficient capacity to pursue new funding avenues.”³⁷

114. Tynnodd Cyngor Celfyddydau Cymru sylw at y ffaith ei fod yn bwriadu creu gwasanaeth gwybodaeth newydd:

“We are going to invest more time and energy in producing better information.

“We are going to start running information and advisory surgeries across Wales. We will try to ensure that we are providing more advisory and information services at a local level, for people who perhaps cannot travel to our regional offices across Wales.”³⁸

Buddsoddi preifat

115. Trafododd wyth ymatebwr fuddsoddi preifat a nawdd corfforaethol. Tynnodd cynrychiolwyr Celfyddydau a Busnes Cymru sylw at eu gwaith presennol, a'u hymateb i'r dirywiad yn yr economi:

³⁵ Grŵp Ffocws Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru

³⁶ Theatr Small World - Celfyddydau 23

³⁷ Dawns TAN - Celfyddydau 05

³⁸ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

“Arts & Business UK’s annual Private Investment in Culture Survey showed that the private sector in Wales invested over £18 million in the arts in 2010/11. Unlike other parts of the UK, business in Wales has, for many years, cited engagement with local communities as the primary reason for supporting the arts.

Inevitably though, as budgets reduced, demand for such projects decreased during the recession. A&B Cymru addressed this and through advocacy, brokerage, and its programmes, enabled a renewed enthusiasm for community projects.”³⁹

116. Nododd Oriol Myrddin, Hijinx, Llenyddiaeth Cymru, Celfyddydau Cymunedol Rhyngddiwyllannol De Cymru, Cymdeithas Tai Cymunedol Caerdydd, a Threftadaeth Jazz Cymru i gyd yr anhawster cynyddol i gael buddsoddiad preifat. Nododd Opera Canolbarth Cymru:

“We would appreciate greater support from the Welsh Government, ACW and Arts and Business in trying to persuade businesses (particularly those with a national reach across Wales) to invest in arts provision beyond the national companies and to work strategically with Trusts and Foundations to see how they can support touring arts provision.”

117. Nododd cynrychiolwyr Cyngor Celfyddydau Cymru fod rhagoriaeth yn ffactor sy’n sbarduno buddsoddiad preifat. Gwnaethant sylw hefyd fod busnesau’n gyndyn o gysylltu â sefydliadau celfyddydol drwy gyfryngwyr, sy’n pwysleisio’r pwysigrwydd i sefydliadau fod â’r modd i ddenu nawdd eu hunain.⁴⁰

118. Nododd cynrychiolwyr Cyngor Celfyddydau Cymru yn eu tystiolaeth ysgrifenedig eu bod:

“[...] are working in partnership with Arts and Business Cymru to provide practical assistance to revenue funded organisations to help them generate additional earned income.”⁴¹

³⁹ Busnes a Celfyddydau Cymru - Celfyddydau 14

⁴⁰ Tystiolaeth Lafar, 29 Mawrth 2012

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/documents/s7173/29%20Mawrth%202012.pdf>

⁴¹ Cyngor Celfyddydau Cymru - Celfyddydau 33

Ein barn ni

Arian wedi'i dargedu

119. O ran arian wedi'i dargedu, teimlwn fod gwerth amlwg yn y dull hwn, yn enwedig o ran cyfranogiad, ond dylid gwneud pob ymdrech i sicrhau nad oes cyfaddawdu ar ansawdd y profiad.

120. Roedd gwahaniaeth barn amlwg ar y mater o ariannu tymor byr ac ariannu hirdymor, gydag ymatebwyr yn amlinellu'r lles strategol sy'n deillio o ddiogelwch ariannu hirdymor ac eraill yn pwysleisio pwysigrwydd hyblygrwydd o ran cael mynediad at gronfeydd bach o arian, ar gyfer prosiect penodol efallai. O ran cydbwysedd, mae'n amlwg bod angen cymysgedd o gyfleoedd ariannu, ac mae'n ymddangos bod dull Cyngor Celfyddydau Cymru yn briodol:

Mynediad at ffynonellau ariannu eraill

121. Rydym yn nodi sylwadau ymatebwyr ei bod yn gynyddol anodd cael mynediad at ffynonellau ariannu eraill a theimlwn fod angen gwneud mwy i sicrhau fod gan sefydliadau'r gallu i gael mynediad at ffynonellau ariannu eraill.

122. Fodd bynnag, nid oes gan y mwyafrif o sefydliadau y capasiti na'r adnoddau i fynd ar drywydd cyllid drwy'r amser. Mae hon yn broblem arbennig i'r sefydliadau llai sydd, o bosibl, yn cael eu rhedeg gan wirfoddolwyr ac nad ydynt efallai'n ymwybodol o'r gwahanol fathau o gymorth sydd ar gael.

123. Am y rheswm hwn, rydym yn cytuno y gall sefydliadau ambarél fel Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru a Chelfyddydau Gwirfoddol Cymru chwarae rhan amhrisiadwy o ran cynorthwyo sefydliadau i gael mynediad at gyllid. Dyna pam, fel yr amlinellwyd yn y bennod flaenorol, ei bod mor bwysig bod sefydliadau ambarél o'r fath ynghlwm â'r gwaith cynllunio strategol ar gyfer y celfyddydau.

124. Rydym hefyd yn nodi bod Cyngor Celfyddydau Cymru wedi cyflwyno cronfa 'Camau Creadigol' ar gyfer unigolion neu sefydliadau nad ydynt wedi cael mynediad at arian Cyngor Celfyddydau Cymru yn y gorffennol. Rydym yn croesawu ymrwymiad Cyngor Celfyddydau Cymru i ddarparu mwy o wybodaeth am gael mynediad at adnoddau, a gofynnwn i'r Cyngor adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol ar gynnydd y ddwy fenter ar adeg briodol.

Buddsoddi preifat

125. Mae gwneud y gorau o fuddsoddi preifat yn hanfodol bwysig ar adegau pan mae'n anodd cael mynediad at arian cyhoeddus. Mae angen sicrhau bod rhagor o gyngor ar gael ynglŷn â chael mynediad at y ffynonellau ariannu eraill hyn. Hefyd mae angen cael strategaethau i sicrhau y gall y sector gydweithio â buddsoddwyr preifat .

126. Rydym yn nodi'r materion a godwyd gan dystion mewn perthynas â buddsoddi preifat, yn enwedig y sylw gan Gelfyddydau a Busnesau Cymru bod busnesau yng Nghymru yn nodi ymgysylltu â chymunedau lleol fel y rheswm sylfaenol dros gefnogi'r celfyddydau.

127. Felly, teimlwn y dylid gwneud cymaint â phosibl i annog buddsoddiad o'r fath, nid yn unig ar lefel genedlaethol ond ar gyfer sefydliadau a phrosiectau lleol, llai.

128. Yn olaf, rydym yn nodi'r dystiolaeth gan Gyngor Celfyddydau Cymru, sy'n pwysleisio pa mor bwysig yw hi i sefydliadau sicrhau bod ganddynt y modd i ddenu nawdd eu hunain. Rydym yn cefnogi'r dullu hwn ac yn annog Cyngor Celfyddydau Cymru i sicrhau bod unigolion a sefydliadau yn cael y cyfleoedd i ddatblygu'r sgiliau hyn, gan gynnwys drwy hyfforddiant a datblygiad.

Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru barhau i adolygu ei bolisiâu ariannu, er mwyn sicrhau ei fod yn darparu rhagoriaeth, tra'n cynyddu lefelau cyfranogi.

Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru sicrhau y gall sefydliadau gael mynediad at wybodaeth am ffynonellau ariannu eraill. Dylai hyn fod ar ffurf hyfforddiant, os oes angen.

Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru sicrhau ei fod yn defnyddio'i berthynas â rhwydweithiau i sicrhau bod gwybodaeth yn cyrraedd sefydliadau perthnasol.

Dylai Cyngor Celfyddydau Cymru roi strategaeth ar waith i gynyddu lefelau ariannu gan fusnesau.

Tystion

Darparodd y tystion canlynol dystiolaeth lafar i'r Pwyllgor ar y dyddiadau a nodir isod. Gellir gweld trawsgrifiadau o'r holl sesiynau tystiolaeth lafar yn llawn ar

<http://www.senedd.cynulliadcymru.org/ielIssueDetails.aspx?Ild=3128&Opt=3>

15 Mawrth 2012

Val Hill, Cyfarwyddwr Gweinyddol	Theatr Hijinx
Mike Clark, Cadeirydd yr Ymddiriedolwyr	Theatr Hijinx
Chris Ryde, Cadeirydd	Cymdeithas Celfyddydau Perfformio Cymru
Stephen Stockton	Cymdeithas Celfyddydau Perfformio Cymru
Robin Simpson, Prif Weithredwr	Celfyddydau Gwirfoddol Cymru
Maggie Hampton, Prif Weithredwr	Celfyddydau Anabledd Cymru
Leanne Rahman, Uwch Swyddog Datblygu'r Celfyddydau	Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru

29 Mawrth 2012

Chris Llewellyn, Cyfarwyddwr Dysgu Gydol Oes, Hamdden a Gwybodaeth	Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Peter Gomer, Swyddog Polisi Dros Dro ym maes Hamdden, Diwylliant a Threftadaeth	Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Nick Capaldi, Prif Weithredwr	Cyngor Celfyddydau Cymru
Diane Hebb, Cyfarwyddwr Ymgysylltu a Chyfranogi	Cyngor Celfyddydau Cymru

Rhestr o dystiolaeth ysgrifenedig

Darparodd y bobl a'r sefydliadau canlynol dystiolaeth ysgrifenedig i'r Pwyllgor. Gellir gweld yr holl dystiolaeth ysgrifenedig yn llawn ar <http://www.senedd.cynulliadcymru.org/mgIssueHistoryHome.aspx?Ild=3128&Opt=0>

<i>Sefydliad</i>	<i>Cyfeirnod</i>
Cymdeithas Celfyddydau Oystermouth	Arts 01
Cyngor Sir Gâr	Arts 02
Oriel	Arts 03
Theatr Hijinx	Arts 04
Dawns TAN	Arts 05
engage Cymru	Arts 06
Cylch Adloniant Canolbarth Cymru a Cytser	Arts 07
Opera Cenedlaethol Cymru	Arts 08
Cwmni Dawns Cenedlaethol Cymru	Arts 09
Celfyddydau Gwirfoddol Cymru	Arts 10
Canolfan Mileniwm Cymru	Arts 11
ArtWork Cymru	Arts 12
Amgueddfa Cymru	Arts 13
Busnes a Celfyddydau Cymru	Arts 14
Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Oriolau Celf Cymru	Arts 15
Cymdeithas Celfyddydau Adamsdown	Arts 16
Llenyddiaeth Cymru	Arts 17
ArtsConnect	Arts 18
Canolfan y Celfyddydau Aberystwyth	Arts 19
Age Cymru	Arts 20
Cymuned Celfyddydau Rhyngddiwylliannol De Cymru	Arts 21
Celfyddydau Perfformiadol Canolfan y Celfyddydau Aberystwyth	Arts 22
Theatr Felinfach	Arts 23

Cymdeithas Cymru ar gyfer y Celfyddydau Perfformio	Arts 24
Theatr Small World	Arts 25
Theatr Gwent	Arts 26
Theatr Torch	Arts 27
Cymuned Ddawns i Conwy, Gwynedd a Ynys Môn	Arts 28
Cyngor Gwynedd	Arts 29
National Theatre Wales	Arts 30
Bwrdd Iechyd Cwm Taf	Arts 31
Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru	Arts 32
Cyngor Celfyddydau Cymru	Arts 33
<i>Sefydliad (SurveyMonkey)</i>	<i>Cyfeirnod</i>
Cyngor Sir Powys	Arts SM01
Oriel Celfyddydau ac Amgueddfa Casnewydd (Cyngor Dinas Casnewydd)	Arts SM02
Ymddiriedolaeth y Theatrau	Arts SM03
Rhwydwaith Sector Gwirfoddol i Bobl Croenddu Cymru	Arts SM04
Canolfan Celfyddydau Chapter, Caerdydd	Arts SM05
Rhaglen Cynnwys Ieuencid (Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuencid Conwy a Sir Ddinbych)	Arts SM06
Theatre Fforwm Cymru	Arts SM07
Cwmni'r Frân Wen	Arts SM08
Bale Cymru	Arts SM09
Cyngor Bwrdeistref Siriol Caerffili	Arts SM10
Live Music Now Cymru	Arts SM11
Theatr Spectacle Cyf.	Arts SM12
Touch Trust	Arts SM13
Celfyddydau Cymunedol Rhondda Cynon Taf	Arts SM14
Canolfan Celfyddydau Pontardawe, Cyngor Bwrdeistref Siriol Castell-nedd Port Talbot	Arts SM15
Tŷ Cerdd – Music Centre Wales	Arts SM16
Cyster – The Constellation Project	Arts SM17

Re-Live	Arts SM18
SyrCAS Nofit State	Arts SM19
Cwmni Theatr Gwent	Arts SM20
ArtWorks Valleys Kids	Arts SM21
Opera Canolbarth Cymru	Arts SM22
Cwmni Theatr Arad Goch	Arts SM23
Cymdeithas Cerddoriaeth Harlech a Ardudwy	Arts SM24
Canolfan Celfyddydau Llantarnam Grange	Arts SM25
Cadw/ACW Cultural Olympiad Project – Grym y Fflam	Arts SM26
Sefydliad Josef Herman	Arts SM27
Prifysgol Fetropolitan Abertawe	Arts SM28
Celfyddydau Cymuned Breaking Barriers	Arts SM29
Treftadaeth Jazz Cymru, Abertawe	Arts SM30
Gwasanaeth Cyfiawnder Ieuencid Wrecsam	Arts SM31
Cymdeithas Tai Cymuned Caerdydd	Arts SM32
Tîm Troseddau Ieuencid Sir Benfro	Arts SM33
Bwrdeistref Siriol Torfaen – Gwasanaeth Celfyddydau	Arts SM34
Bagad Pibau Morgannwg	Arts SM35
Cyngor Bwrdeistref Siriol Blaenau Gwent	Arts SM36
Celf a’r Blaen	Arts SM37
Actifyddion Artistig – Neuadd Dewi Sant	Arts SM38
Cyngor Sir y Fflint	Arts SM39
Enw heb ei nodi	Arts SM40
Enw heb ei nodi	Arts SM41
Enw heb ei nodi	Arts SM42

Yn ogystal, cafwyd 20 ymateb gan unigolion i’r holiadur ‘SurveyMonkey’.

Grwpiau ffocws

- Celfyddydau Cymunedol Rhondda Cynon Taf – Cofio
- Celfyddydau Cymunedol Rhondda Cynon Taf – Reach the Heights
- Celfyddydau Cymunedol Rhondda Cynon Taf – Flippers

- Canolfan Grefft Rhuthun - Threads in Time
- Galeri - Promometheus
- Galeri - Tonic
- Celf o Gwmpas
- Arts Alive
- Arts 4 Wellbeing

Cyflwyniadau eraill

- Fideo gan Theatr Gwent
- Celfyddydau Cymunedol Rhondda Cynon Taf - DVD *Journeys and Discoveries*
- India Dance Wales